

складовою в вартості навчання, як зазначалося вище. Таким чином, жодних підстав для перерахунку вартості контракту (суми, зазначеної в договорі про надання платних освітніх послуг) в будь-яку сторону для здобувачів денної форми навчання не виникає.

Список використаних джерел

1.«Положення про організацію освітнього процесу за дистанційною формою навчання (нова редакція)».
<https://drive.google.com/file/d/1eM6J28ycqhqqI31KttwgwAUTVIBQSGZk/view>

Юлія СЛОБОДЯНИК, д.е.н., професор
кафедра аудиту

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО РЕЖИМУ НАВЧАННЯ

Дистанційний режим навчання вперше було використано закладами освіти як дієвий інструмент забезпечення безперервного освітнього процесу в умовах епідемічних обмежень. За останні два роки заклади вищої освіти достатньо успішно вирішили проблему забезпечення якості освіти в умовах дистанційного режиму навчання. Так, було розроблено відповідне методичне забезпечення навчальних дисциплін на платформах дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom, Edmodo тощо), відпрацьовані канали зв'язку із здобувачами для он-лайн занять (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Discord тощо) та швидкого обміну повідомленнями (Viber, Telegram, WhatsApp тощо), реалізовано можливість контролю за дотриманням академічної доброчесності при проведенні контрольних заходів. Разом з тим всі учасники освітнього процесу очікували якнайскорішого переходу до звичайного режиму, адже за роки он-лайн навчання очевидними стали проблеми відсутності «живої»

комунікації між викладачами та здобувачами освіти, що вплинуло, поміж іншим, і на соціалізацію останніх.

Натомість початок гострої фази війни російської федерації в Україні став не лише викликом для суспільства, а й спровокував появу нових проблем для учасників освітнього процесу, оскільки до труднощів періоду дії карантинних обмежень додалися абсолютно нові й неочікувані. Сьогодні неможливість здобувачів бути присутніми на заняттях є наслідком різних ситуацій, найпоширенішими з яких є такі:

- здобувач знаходиться поза межами міста, в якому живе та / або навчається (зокрема, виїхав за кордон), і не має умов для відвідування занять;
- оголошено повітряну тривогу і всі учасники освітнього процесу мають перебувати в укриттях;
- здобувач не може відвідувати заняття через те, що в цей час працює (захищає країну, допомагає близьким людям, займається волонтерською діяльністю тощо);
- відсутність електроенергії, інтернету та зв'язку як у здобувача, так і у викладача.

У таких умовах логічним став крок щодо запровадження у ЗВО дистанційного режиму навчання з використанням синхронної та асинхронної моделі взаємодії між викладачем та здобувачем. Застосування такої моделі дозволяє учасникам освітнього процесу гнучко прилаштуватися до поточної ситуації, забезпечуючи безперервність навчання. Водночас така модель має свої переваги і недоліки як для викладача, так і для здобувача. Розглянемо їх більш детально (табл. 1).

Слід зазначити, що введення одночасно синхронної та асинхронної моделі освітньої взаємодії має чітко виражену студентоцентрованість, адже це і зрозуміло – маємо зберегти контингент студентів і забезпечити їм можливість продовжити і завершити навчання. Разом з тим будь-які гнучкі умови для здобувачів не повинні нести загрози якості освіти. Адже одночасно з

перевагами дистанційного режиму навчання виникають і достатньо серйозні виклики. Так, результати опитування колег з різних ЗВО, які достатньо часто обговорюються у професійній спільноті на вебінарах та конференціях, демонструють значне підвищення навантаження на викладача, який, забезпечуючи потреби здобувачів, повинен не лише виконувати вже звичну роботу он-лайн, а й додатково консультувати тих здобувачів, що не змогли бути присутніми на заняттях. Зауважимо, що наразі достатньо складно визначити об'єктивність обставин, через які здобувач був відсутнім на занятті, адже майже завжди реальні місце його перебування та умови залишаються невідомими викладачу.

Таблиця 1 – Переваги і недоліки дистанційного режиму навчання для учасників освітнього процесу*

Учасники освітнього процесу	Переваги дистанційного режиму навчання	Недоліки дистанційного режиму навчання
Викладач	- охоплення більшої аудиторії здобувачів під час он-лайн занять, які за звичайних умов не відвідували заняття (наприклад, працювали); - можливість прямого спілкування зі здобувачами, які відвідують заняття он-лайн; - ширші можливості для організації різних форм взаємодії зі здобувачами через здатність швидкого переходу між різними зустрічами он-лайн	- значне збільшення навантаження через необхідність проведення занять он-лайн та додаткових консультацій і роз'яснень для тих здобувачів, що не змогли відвідати заняття; - у більшості випадків неможливість перевірити об'єктивність обставин, за яких здобувач не виходить на зв'язок у синхронному режимі; - необхідність розробки і підтримання в актуальному стані курсів на платформах дистанційного навчання (Moodle тощо); - перевірка виконаних завдань вимагає додаткового часу на письмові пояснення та коментарі для тих здобувачів, які не можуть вийти на синхронний зв'язок; - значно ускладнюється можливість перевірки дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами, які виконують завдання у різний час; - необхідність приведення завдань та кейсів у зручний для виконання в асинхронному режимі вигляд
Здобувач освіти	- можливість продовжити навчання, перебуваючи у віддаленні від ЗВО; - можливість виконувати завдання у зручний час; - довший період для виконання завдань (у порівнянні із звичайними вимогами); - можливість спілкування з викладачем через зручні канали зв'язку у будь-який час; - можливість поєднання відвідування занять з іншими активностями (при вимкненому відеозв'язку)	- пропуск занять унеможливорює питання викладачу щодо роз'яснення певних аспектів теми; - відсутність прямого спілкування з викладачем та іншими здобувачами негативно впливає на розвиток соціальних навичок (зокрема, комунікації, командної роботи тощо); - відсутність прямого контролю з боку викладача за виконанням певних видів завдань не сприяє дотриманню академічної доброчесності

* Складено автором

У таких умовах окремі здобувачі починають маніпулювати своїми правами: пропускають заняття без об'єктивних причин, виконують завдання із запізненням, посилаючись на уявну відсутність інтернету чи електрики або складні життєві умови, не відповідають на заняттях на поставлені питання через нібито поганий зв'язок тощо. Зазначене вимагає пошуку стимулів і позитивних важелів впливу на здобувачів, заохочення їх до включення у процес навчання, іноді навіть психологічної підтримки.

Крім того, тривалий режим дистанційного навчання загострює проблеми, пов'язані з оцінюванням знань студентів. Відсутність здобувачів на заняттях, що проводяться он-лайн у синхронному режимі, або їх пасивність не дозволяють викладачу своєчасно зафіксувати ті частини навчального матеріалу, які залишилися незрозумілими для здобувачів або потребують додаткового пояснення. Частковим вирішенням цієї проблеми є запис лекцій і розміщення їх на платформах дистанційного навчання для перегляду відсутніх здобувачів. Проте цей спосіб є дієвим лише за свідомого ставлення студентів до навчання і може мати зворотній бік – відсутність стимулу відвідувати лекції, що відбуваються у не зовсім зручний час (наприклад, перші пари зранку). Заохочення присутніх на лекції здобувачів до комунікації можливе за допомогою активного використання чату для уточнюючих питань або застосування різних реакцій у вигляді емодзі, щоб виявити питання, які потребують додаткового пояснення чи повтору.

Крім того, асинхронний режим вимагає від викладача давати відповіді та коментарі на виконані домашні завдання у письмовій формі кожному студенту окремо (а не один раз в аудиторії для всієї групи), що значно збільшує навантаження на викладача та може провокувати його формальне ставлення до оцінювання знань студентів (наприклад, зарахування виконаних робіт без ретельної перевірки або застосування тестування як єдиної форми перевірки знань). Водночас безліч дисциплін фахової підготовки здобувачів потребують застосування кейс-методів, розгляду практичних ситуацій з детальним поясненням можливих варіантів дій та міркувань, а також командної роботи

здобувачів у режимі он-лайн (наприклад, відпрацювання soft-skills, застосування методики брейн-шторму, професійного судження, вирішення конфліктних ситуацій тощо). Слід зазначити, що сучасні цифрові інструменти здатні забезпечити виконання таких завдань он-лайн (наприклад, сесійні зали або «кімнати» у Zoom чи Google Meet дозволяють виконувати завдання у малих групах одночасно). Для цього потрібна присутність здобувачів і їх залученість у процес навчання, бажання спілкуватися з викладачем і між собою. Натомість викладач, який бачить лише «чорні екрани» перед собою замість обличь студентів, дуже часто не вмотивований до проведення відповідних типів занять та надає перевагу пасивним формам навчання.

Описані нами проблеми потребують виважених рішень, адже потрібно дбати про всіх учасників освітнього процесу, забезпечуючи дотримання їх прав. Послаблення для студентів не мають стати надмірним тягарем для викладачів, які втрачають зацікавленість у результатах роботи і починають виконувати її формально, що одразу позначається на якості навчальної діяльності. Додаткові види робіт, незважаючи на складні умови, у яких зараз перебуває наша країна, повинні враховуватися у навантаженні викладачів, що має стимулювати їх до саморозвитку, освоєння цифрових освітніх технологій і пошуку дієвих способів організації освітнього процесу. Втім і для здобувачів мають бути запроваджені чіткі, достатньо гнучкі та справедливі вимоги, спрямовані на підтримання високої якості освіти, незважаючи на умови воєнного стану, оскільки після нашої перемоги країна потребуватиме високоякісних і конкурентоспроможних фахівців, які здобували освіту свідомо та добросовісно.

Таким чином, проблеми забезпечення якості освітнього процесу в умовах дистанційного режиму навчання є багатоаспектними, потребують докладання зусиль як здобувачів, так і викладачів і адміністрації ЗВО, а також пошуку дієвих інструментів, у тому числі й шляхом обміну кращими практиками.